

ПИЕР БУЛ

ПОСЛЕДНАТА БИТКА

Превод от френски: Райна Стефанова, 1989

chitanka.info

Пътникът пристигна рано следобед в малък град в Перу, край Скалистите планини, там, където тропическата гора спира пред първите склонове на Сиерата^[1]. Автобусът, който го докара, изсипа хората, почти всички местни жители, до голям пращен площад. Великият мъж слезе сред първите, отдръпна се от блъсканицата и шумно пое въздух, като се опитваше да приглади костюма си. Към края на пътуването бе станало толкова задушно, че върху бялото му сако, на гърба бе избило голямо петно пот. Тук, близо до планината, въздухът бе по-свеж.

Мъжът се огледа наоколо. Виждаше се, че се готви празник. Площадът бе задръстен от сглобяеми бараки и неколцина индианци доукрасяваха с палмови листа и с гирлянди подготвената за танците площадка. Той обаче оставаше чужд на суетнята. Стоеше встрани, объркан и като че ли очакваше някого. Пътуването го бе измъчило. Не беше вече млад, на шестдесет и пет-седемдесет години, по-скоро дребен на ръст — странно слаб — късите му крайници, кръглата глава и увисналите бузи, които вероятно са били по-налети, подказваха, че някога е бил набит човек. Лицето му бе набраздено от бръчки. В кафявите очи често се появяваше мътно пламъче, което сякаш издаваше една постоянна тревога.

— Вие ли сте сеньор Мартин?

Приблужи се млад метис с приветливо лице и с шапка в ръка. Макар да очакваше така да се обърнат към него, чужденецът се сепна, но тутакси се укори за липсата на хладнокръвие.

— Предполагам, че те изпраща сеньор Вали — отговори той на испански със силен акцент.

— Herr Walli ist mein Vater.

— Dein Vater?^[2]

Лекотата, с която Мартин премина на немски, без да обръща внимание на странното обстоятелство, че той звучи и от устата на един туземец, ясно показваше произхода му. Младежът продължи на същия език, говореше го правилно, с нескрита нотка на гордост.

— Да, моят обичан баща от десет години насам. Бил съм петгодишен, когато ме е взел.

— Искаш да кажеш, че те е осиновил ли?

Момъкът кимна утвърдително и продължи:

— Хер Вали, моят баща, моли да го извините, че заради разклатеното му здраве не идва лично да ви посрещне. Изпрати мен. Уморен ли сте, хер Мартин? Фермата ни е доста далеч в планината и дотам се стига само с мулета. Пътят е около четири часа. Ако желаете, ще прекараме нощта тук, за да си починете. Има добре уреден хотел. Ще тръгнем утре сутринта.

— Предпочитам да потеглим веднага... освен ако ти не се чувствуваш уморен.

Младежът се разсмя.

— Аз съм млад — отвърна той с безпощадно безгрижие и пое куфара му. — Казвам се Педро. За всеки случай осигурих мулета.

Те чакаха на другия край на площада, три на брой, пазени от около двадесетгодишен индианец, който се усмихна на госта. На едното закрепиха куфара. Другото яхна, без да приеме чужда помощ, Мартин, третото беше за Педро; малкият керван потегли, предвождан от индианеца, който вървеше пеша.

— Ще танцуват цяла нощ — махна с ръка към площада Педро.

— Ти не танцуваш ли?

Момчето поклати отрицателно глава и се засмя.

— А той? — попита Мартин за другаря му.

— Ще си навакса по-късно. Сам с мулетата ще се спусне обратно за по-малко от четири часа.

— Няма ли да ми се сърди, че му развалям празненството? — обезпокои се Мартин.

Във всички страни, които бе прекосил през последните двадесет години, той инстинктивно се стремеше да спечели благоразположението на тамошните жители.

Педро се усмихна и размени няколко думи на местен диалект с другия младеж. Тогавя той се приближи до Мартин, свали парчето плат, което му служеше за шапка, постави ръка върху гърдите си и дълбоко се поклони:

— В който ден да е, дори на най-голям празник, сеньор, няма човек от този край, който да откаже да се погрижи за гост на сеньор Вали.

Още с излизането от градчето се озоваха в планината. Пътят се виеше стръмно нагоре. Мулетата се заизкачваха в индийска нишка по

тясна пътека сред скалите. Мартин трябваше много да внимава, за да не падне от седлото, и тихичко ругаеше трудното пътуване.

— Щом превалим този хребет, ще излезем на платото. Там е фермата — викна му Педро.

Той се осмели да вдигне очи и забеляза високо над тях редица от остри зъбери, които ясно се открояваха на хоризонта.

— Друго не можеше и да се очаква — промълви през зъби. — Винаги е имал слабост към орловите гнезда.

Ала щом минаха първата клисура, нагорнището свърши и Педро изчака Мартин, за да продължи редом с него.

— Как е хер Вали? — осведоми се той.

Метисът странно сбърчи чело и лицето му доби израз на възрастен човек.

— От известно време насам не е много добре. Не знаехте ли?

— Намекна ми в писмото, настояваше да дойда да го видя колкото се може по-скоро, сякаш...

Но не продължи, сепнат от изражението на момчето. Действително, след двадесетгодишна раздяла, настойчивостта, с която приятелят му го викаше, навеждаше на мисълта, че дните му са преброени.

— На неговата възраст едно обикновено неразположение често се приема за сериозна болест — додаде той.

Педро посърна още повече.

— Не знам. Вероятно смята, че съм твърде млад, и не ми казва всичко. Като го гледам, изглежда здрав, силен, както преди. Движи се, поддържа фермата. Но понякога изведнъж спира и се хваща за сърцето.

— Кой го лекува?

— Лекарят от града. Мисля, че е добър специалист. Хер Вали не искаше, но веднъж, когато го заварихме проснат на земята, фрау Ева веднага ме изпрати да го повикам.

— Фрау Ева ли?

— Да, майка ми — отвърна Педро. — Майка ми, която ме е осиновила. Вие я познавате. Тя е дошла с хер Вали в Перу, след като се измъкнали от враговете си и напуснали Германия заедно с вас. Току-що се били оженили, както са ми разказвали... преди, защото сега не обичат да говорят за онова време... Та фрау Ева веднага ме изпрати да потърся лекаря, когато заварихме баща ми паднал на земята. Не беше

загубил съзнание... съвсем не! Хер Вали никога не губи сваят, но лежеше отпуснат край статива и четките и дишаше с усилие.

— Да не би да рисува?

— Да, когато не се занимава с фермата или с градината. Рисуването е неговата страст. Направи ми портрет. Голям художник е... лекарят ни посещава веднъж седмично. Изпроводи ли го, фрау Ева често се връща със зачервени очи.

Ева! Рисуването! Орловото гнездо! Смутен, Мартин щеше да пита още, но пътеката отново се стесни и трябваше пак да вървят един след друг. Напредваха в мълчание, нарушавано от подвикванията към мулетата и от шума на търкалящите се изпод ситнещите им копита камъни при по-труднопроходимите места. Най-сетне, след като се изкачваха безкрайно, поне така се стори на гостенина, излязоха на чакълест, не толкова стръмен път, което подсказваше, че платото е близо.

— Най-тежкото свърши — рече Педро. — Вече се виждат дърветата във фермата. Ще бъдем там най-много след половин час.

Мартин вдигна глава. Трепереше и от умора, и от вълнение, че скоро ще открие последното убежище на хер Вали. Тревожният му поглед се спря на няколко големи дървета, през чиито клони надничаше покрив; ала звънък лай го накара да се обърне встрани. Огромно куче препускаше към тях сред зелената трева, която тук покриваше платото. Добър познавач, Мартин оцени по достойнство немската овчарка, но присъствието ѝ в тази страна изглеждаше необичайно. Тя се хвърляше насам-натам пред подплашените мулета, докато Педро не я укроти с две думи:

— Блонди! Мирно!

Блонди! Мартин трепна, като чу името, и споменът вдълба още повече бръчките по лицето му. Кучето не беше само. След поредната извивка на пътя зърнаха силуета на жена, която идваше към тях.

Педро слезе от мулето и се затича към нея. Мартин усети как буца засяда в гърлото му, и дръпна юздите.

— Майко! Хер Вали, как...?

— Днес е добре — побърза да го успокои тя. — Излязох да се поразходя. Мислех си, че трябва скоро да пристигнете.

През това време и Мартин слезе от мулето. Спогледаха се мълчаливо с жената и тя, приближавайки се, му подаде ръка.

— Не ме ли познахте?

— Ева...

— Ева Вали — припряно добави тя. — В миналото не винаги сме били приятели, но след толкова години смятам, че можем да си стиснем ръце.

— Ах, миналото! — прошепна Мартин и думите отекнаха като тъжно ехо.

Продължаваше настойчиво да я гледа. Несъмнено тя беше вече стара жена, но не можеше да не я разпознае. Стойката ѝ бе все така изправена, а фигурата — съвсем леко наедряла. Нямаше бръчки и от нея се излъчваше здраве, като от всеки, който живее на открито. Изглеждаше едва ли не по-млада, отколкото преди двадесет години, след бягството от обхванатия в пламъци Берлин и от Германия; тогава косите ѝ бяха побелели, а лицето ѝ — изгубило цвета си след седмици доброволен затвор в подземното скривалище. Мартин ѝ бе почти връстник, но знаеше, че е дълбоко белязан от дългото изгнаничество, и затова му стана неприятно.

По знак, даден от майка му, Педро поведе малкия керван, а тя бавно закрачи редом с гостенина.

— Не бива да му се говори за миналото — рече рязко Ева. — Действува му зле.

— Бъдете спокойна, Ева — промърмори Мартин. Най-малко аз ще се връщам към онова, което е било. Правя всичко възможно, за да го забравя... А той как е?

— Общо взето добре, поне на пръв поглед. И видът му е такъв, ще се убедите сам. Откакто сме тук, не съм имала тревоги със здравето му, но от няколко месеца заболя от сърце. Получава кризи. Лекарят ми каза: може да доживее до дълбока старост, стига да е обграден със спокойствие, а може и едно силно вълнение да се окаже фатално за него. Затова се старая да му спестя най-малкото огорчение, най-дребната грижа. Правя го от двадесет години насам и винаги съм успявала. Ала от известно време...

— Не е вече спокоен, така ли?

— Да. Откакто получи първия пристъп. Понякога изглежда напрегнат, разтревожен, като... като преди. Това, разбира се, отминава, но после отново се проявява, въпреки усилията ми да го разсея,

въпреки старанията на Педро, когото той много обича... като истински баща.

— Значи сте осиновили мелез! — рече Мартин и я погледна.

Ева сви рамене.

— Идеята беше негова. Ще видите, че се е променил в някои отношения.

Повървяха мълчаливо, сетне тя най-неочаквано подхвана с глас, задавен от отчаяние.

— С години живяхме тук щастливо, а ето че сега ме е страх. Макар толкова много да се грижа за него, той е постоянно неспокоен. Боя се, че го преследват спомени, а може би и... привидения. Предната нощ — продължи тя, като го улови за ръката — се стресна насън. И гледаше така, сякаш пак, както някога, има халюцинации. Спомняте ли си? И вие го познавате оттогава. Гледаше, а не ме виждаше. Лицето му бе обляно в пот. Заекваше. Вероятно е сънувал ужасен кошмар. Сред нищо незначещите думи долових: „Евреите! Евреите!“, изречено с голямо отчаяние.

Мартин сподавено възкликна.

— За бога, и вие не ми напомняйте миналото — добави глухо той.

— Шепнеше: „Евреите, евреите!“ Съвсем ясно го чух.

— Шест милиона евреи — все така тихо продължи Мартин и изведнъж викна: — Млъкнете! И аз съм изживявал същото, макар да бях само един лейтенант. Това мъчение продължава толкова години и с времето става още по-жестоко.

— Да, но вие не сте с болно сърце — грубо му възрази Ева. — Нима не разбирате, че има опасност той да стане жертва на собствените си спомени, че угризението може да го убие. Да, сега съм напълно сигурна, заради угризенията е. Неотдавна води дълги разговори с падре-то и не пожела да ми каже...

— Той и свещеник!

— Винаги е бил в добри отношения с него, също и с останалите местни хора. Всички го обичат... но откакто здравето му се разклати, падрето го посещава най-малко веднъж седмично. Не са на добро тези техни срещи. И всеки път е все по-напрегнат... Кой знае дали не е разкрил истинската си самоличност пред божия служител! И дали той

не го заплашва с вечни мъки в ада. И не изисква от него пълно разкаяние, прекалено тежко самонаказание?

— Шест милиона евреи — пак прошепна Мартин.

— А може би му е внушил да се предаде на човешкото правосъдие като изкупление!

Мартин се сепна. Самият той се бе чувствувал толкова окаян през последните години, че и на него неведнъж му се бе приисквало да стори същото. Ала винаги бе отблъсвал с ужас подобно желание.

— Вероятно вие виждате всичко в най-черни краски, Ева — опита се да я утеши той.

— И така да е, не знам... Все пак сигурна съм, че още е възможно да се справя, да прогоня далеч от него привиденията, стига да не му се напомня за тях. Ето, през деня е спокоен, нощите са тежки. Затова и когато поиска да ви види, аз се постарях да го разубедя. Но той настояваше...

— Обещавам ви да не споменавам за миналото.

— Благодаря.

Бяха стигнали до фермата — на следващия завой тя изникна пред очите им, обградена от големи дървета, но с достатъчно разстояние между тях, за да минават слънчевите Лъчи, и опасана от лехи с учудващо разнообразни цветя и редки растения, които скриваха изцяло долната част на постройката. Озовал се неочаквано пред това богатство на цветове и пред странната хармония, излъчваща се от цялата обстановка, Мартин възкликна. Изненадата му разсея донейде тревогите на Ева, тя доволно се усмихна и каза:

— Градината ни. Няма друга като нея в страната. Но бяха нужни дълги години труд.

— Вие ли я подредихте?

— Аз му помагах колкото можех, но истинският създател е той. Още с пристигането ни се захвана за работа... със страст, която го поглъщаше изцяло и го накара веднага да забрави за страданията, преживени в Германия. Първите няколко седмици чертаеше плана на къщата, която смятахме да построим на мястото на старата, правеше и проекти за градината. Трудеше се денонощно. Разбрах, че това занимание, което го поглъщаше, му влияе благотворно. Когато завърши плановите, започнахме строежа и същевременно търсехме навсякъде цветята и растенията, които желаше да посади. Не малко открихме в

тропическата джунгла, също и във високите планини. Докарахме тонове пръст. Казах ви, че ни бяха нужни много години. Но си е струвало да положим толкова труд, нали?

Тя се поспря за миг, преди да влезе в градината, където в сянката на дърветата се различаваше човешка фигура.

— Ето го — прошепна тя. — Да не говорим повече за него. Но порадвайте се още малко на творението му, на вкуса, с който е подбирал цветовете, на усета му на архитект. Когато дойдохме тук, ми каза: „Иска ми се хиляда години само да чертая и да правя проекти.“ В това е истинското му призвание и щеше да бъде жалко, ако не намереше поле за изява. Адолф винаги е бил творец.

В градината хер Вали още не ги бе забелязал, тъй като вниманието му бе изцяло погълнато от малка драма на природата и тя, изглежда, силно го бе обезпокоила. Едно птиченце бе паднало от гнездото си и пърхаше по земята, а майката, някаква разновидност на гугутка, разтревожена прелиташе край него. Блонди, видяло всичко това, летеше към жертвата си.

— Блонди! — викна хер Вали и вдигна ръка.

Кучето се бе устремило така, че не можа отведнъж да спре.

— Блонди, легни!

Сега вече животното прилегна в краката му. А хер Вали се наведе, взе птиченцето и с безкрайна предпазливост го постави в шапката си. Мартин, който от възмущение се бе заковал на място, го наблюдаваше мълчаливо и не можеше да овладее разтуптяното си сърце. И все пак първите му впечатления бяха по-скоро странни. Изненада се, че косите на хер Вали не бяха опадали, докато той самият бе напълно плешив. Установи също, че бившият му господар си е пуснал брада, дълга и гъста, която прикриваше полегатата брадичка и му придаваше съвършено друг израз, тъй като бе заличила прословутите мустачки, чиято тънка и сурова линия той напразно се опитваше да открие. И хер Вали имаше изправена стойка и изглеждаше, също като фрау Ева, много по-млад и безкрайно по-жизнен от онази човешка дрипа, която бе излязла преди двадесет години от бункера.

Очите му, тогава изпълнени с отчаяние, сега, вперени с тревога в птичето, преливаха от необикновена нежност. Той сякаш бе потънал в

някакъв свой свят, откъдето го изтръгна Педро, влязъл по странична алея в градината. Лицето му светна в радостна усмивка:

— А, ти вече се върна!

Прегърна го, но веднага му заговори за случилата се неприятност.

— Погледни, Педро. Какво да правим? То няма да живее в клетка, а ако го оставим тук, зверовете ще го изядат през нощта.

— Дайте го на мен, татко. Знам къде е гнездото. Ще го кача там.

Момъкът взе шапката и се покатери по едно гигантско дърво, чиито клони се разпростираха едва ли не над цялата цветна градина. Той бързо се изгуби сред листака, а хер Вали се обърна и зърна новодошлите.

— Мартин!

Гостенинът пак се поспря, този път на няколко крачки от него, разтърсен от познатия глас и от онова присъщо само нему изражение, което не бе забелязал в първите минути. С неочаквано изплувал в съзнанието му рефлекс той тракна с токове и вдигна машинално ръка на височината на рамото:

— Майн фюр...

Домакинът го прекъсна с усмивка:

— Тук аз съм хер Вали и ние сме двама стари приятели, които с радост се срещат след толкова години.

И разтвори ръце за прегръдка. Пред непринудеността и простотата на такова посрещане Мартин почувствува, че очите му се наливат със сълзи.

— Не сте се променили, фюр... хер Вали — промълви той, — изглеждате по-млад от всякога.

— Не се оплаквам — отвърна с известна нотка на гордост старецът. — На 76 години съм и доста мъже на моята възраст са много по-похабени от мен... Макар че напоследък имам тревоги със здравето си — добави той и по лицето му премина сянка.

Ева направи красноречиво движение, за да покаже, че не е съгласна. Хер Вали не възрази и положи нежно ръка върху рамото ѝ. С другата прихвана през врата Педро, който току-що бе слязъл от дървото, и гордо представи двамата на госта си.

— Ето, вече познавате цялото ми семейство. С него живях в спокойствие и мир, като в същински рай. Винаги ще го повтарям: на

теб, Ева, и на теб, Педро, дължа двадесет години истинско щастие; без някога нещо да го помрачи, Мартин.

На следващата сутрин, когато гостенинът слезе от стаята си, хер Вали вече закушваше.

— Ева ще отсъствава през целия ден. Заедно с Педро отидоха в града и ще се върнат късно вечерта, ако не и през нощта. Така че имаме време да си побъбрим спокойно.

Предната вечер Мартин се бе оттеглил рано, тъй като бе уморен от пътуването. Прекара само няколко часа с хер Вали в семейна обстановка, която Блонди развеселяваше със своите лудории. Не споменаха нито дума за миналото. Накратко си разказаха най-важните моменти от живота си на новия континент.

— Имам да споделя с вас важни неща — продължи хер Вали. — Мисля за тях още от първите пристъпи на болестта.

За втори път намекваше за здравословното си състояние и Мартин не се сдържа да не възроптае.

— Знам, все още не се усеща. Тук си изковах ново тяло и същевременно нова душа. Това ме подсеща, че всъщност аз никога не съм ви благодарил, задето ме накарахте да живея. На вас преди всичко дължа тези двадесет години щастие и дори скоро да умра...

— Пак ви повтарям, никога не сте били в такава отлична форма. Та вие пращате от здраве, изпълнен сте с желание за живот...

— Да, така е. Но готов съм да умра, ако трябва. Не възразявайте. Ева сигурно ви е казала. Имам болно сърце.

— Някои сърдечно болни доживяват до сто години.

— А други си отиват за броени минути, след някоя тревога.

— Струва ми се, че тук сте добре защитен от неприятностите. С обичта на близките ви и с покоя, който излъчват тези планини.

Лицето на хер Вали просветна и той отвърна по-ведро:

— Добре съм избрал убежището си, нали? Прав сте. Сред тази природа, в дни като днешния, с такова слънце имам чувството, че мога да живея и повече от сто години. И все пак...

Изразът му отново се промени и погледът помръкна.

— Едно нещо ме измъчва, Мартин — рече той тихо. — Една мисъл, понякога, най-вече нощем.

Мартин потрепери. Боеше се от подобни изповеди. Ала, изглежда, не им беше дошло времето; старецът поклати глава.

— Да не говорим сега за това. Каква хубава утрин. Искам да ви покажа фермата. Ще ни е необходим цял ден. Не сте виждали още градината, нали? Елате.

Едва го изчака да закуси и го поведе сред лехите, чиито цветове ярко припламваха на утринните лъчи, и още повече възхитиха Мартин. После обходиха нивята на имението, които заемаха цялото плато, самото то не чак толкова голямо. Поспряха се на една ливада, където пасяха коне на свобода.

— Вече единствено Педро язди. Ева никога не е имала слабост към конете, а аз, с годините, трябваше да се откажа; но животните ме познават.

Едно жребче се отдели от малкия табун, приближи се до хер Вали и сложи глава на рамото му. Той се усмихна, извади бучка захар от джоба си и му я даде, като го погали по шията. От погледа му отново струеше странната нежност, с която бе прибрал птиченцето предния ден, и тя объркваше Мартин, защото му се струваше най-малкото неуместна.

— Ева се разбира повече с тези животни — посочи домакинът двете крави, които пасяха на сянка. — Тя се грижи за тях, както и за кокошките. Приятно ѝ е да си играе на фермерка.

Заобиколиха колиба със сламен покрив, в която живееше семейство индианци, на служба при хер Вали. Жената го поздрави едва ли не с благоговение. Той приятелски махна с ръка и отговори с няколко думи на местния диалект.

— Трудолюбиви хора — рече старецът на Мартин и го поведе към оградено място, където мъжът хранеше три доста едри прасета.

— Един от първите ми успехи — посочи ги той с гордост. — Не е хвалба, ако ви кажа, че произвеждам най-хубавата шунка в страната, и че моите салами съперничат на колбасите у нас.

Мартин се усмихна малко насила.

— Имаше време, когато презирахте месото.

Старецът се позамисли.

— Да, знам — бавно заговори той. — Но трябва да ви призная нещо. Като дойдох тук, реших, че след толкова преживени страдания имам право да си позволя някои слабости. Искях да вкуся от всички удоволствия, от които съм се лишавал преди... Бъдете спокоен — добави с почти закачлива усмивка, — не прекалявам... и все така

продължавам да обичам сладко. А Ева ми угажда. Ще ви се удаде случай да оцените способностите й. Тук имаме всичко необходимо, за да приготвяме чудесни сладкиши. Царевницата, която виждате, дава брашно, по-fino и от най-хубавите жита в Европа, а не ни липсват нито мляко, нито яйца... Ето още една изненада за вас. Произвеждаме си и мед.

Мартин го гледаше с нарастващо недоумение. Нима с това се занимаваше сега господарят му? Къде оставаше дълбокият му вътрешен страх, за който говореше Ева? Възможно ли бе да не го е грижа за нищо друго на света, освен за добре гледаните животни и за реколтата от нивите му?

— Ето ги кошерите — хер Вали сияеше. — Няма други в цялата област. Когато поисках да се заема с пчеларство, местните селяни едва не ми се присмяха: обичайната рутина — така е навсякъде по света. Но аз не се поддадох и отначало, докато израсте градината, опитах със съвсем малко пчели. Сега вече разполагам с цяла колония, а моят мед се търси навсякъде.

Смешно и детинско, неволно си помисли Мартин. И все пак се развълнува, когато зърна познато пламъче в очите на стопанина, а той вече разгорещено излагаше свои становища, които някога бе бранил по много по-сериозни поводи.

— Специалистите са най-неотстъпчивите и най-глупавите хора на света. Цял живот съм се разправял с тях и винаги съм надделявал. Едно време бяха генерали, инженери, икономисти. Тук пък се сблъсках със селските стопани... Лозата например: и по този въпрос всички познавачи от областта приемаха като догма, че лозата не може да вирее при такъв климат. Аз твърдях обратното. Внесох специални сортове, смело изпробвах нови присадки. Погледнете онези чепки... Трябва обаче да призная, че местните хора не са чак толкова глупави като генералите ми. Дойдоха да видят лозето, признаха, че аз имам право. Изразиха възхищението си.

Лицето му бе порозовяло от удоволствие, докато разказваше за постиженията си. Той пак се обърна към гостенина си и като му намигна, закачливо подхвърли: — Довечера ще опитате и от винцето ми, Мартин. Лекарят ми е препоръчал да внимавам, но все пак ще изпием една бутилка във ваша чест.

Седнали един до друг на верандата, с изглед към планината, сега двамата мъже мълчаха. Мартин следеше с крайцеца на окото хер Вали — той сякаш бе потънал в съзерцание на смрачаващото се небе, по което припламваха първите звезди. Бяха вечеряли рано и Мартин бе слушал разсеяно сътрапезника си, който неуморно ораторствуваше по най-банални теми, хвалеше безспир добрата организация на имението си и млъкваше само докато отпиваше от чашата с прословутото му вино. Накрая с тайнствен вид бе измъкнал отнякъде прашна бутилка и тържествено бе заявил:

— Домашно приготвена ракия. Аз няма да пийна, трябва да се пазя, но вие ще я оцените.

А пред себе си бе поставил кутия с тютюн и с видимо удоволствие бе започнал методично да тъпче изящна лула с дълга дръжка. Тогава най-последно мълчанието се бе настанило между тях. Мартин премисляше цялата поредица от изненади, които, малко по малко, през изминалия ден бяха разкрили пред него новата и учудваща самоличност на хер Вали. Беше като зашеметен. Блажено отпуснат в креслото, подръпвайки от време на време от лулата, старецът с невинните очи сякаш го хипнотизираше. И това изведнъж му се стори неестествено, нелепо и непоносимо. Прекара ръка по челото си, размърда се нетърпеливо на мястото си и не можа да се сдържи. Въпреки обещанието, което бе дал пред Ева, най-неочаквано попита:

— Mem Fuhrer, никога ли не се връщате към миналото?

Изрече го тихо, ала гласът му странно отекна във вечерното смълчаване на планината, едва нарушавано от жуженето на насекомите. Хер Вали неуловимо се напрегна. Стисна устни, после вътрешно се отпусна и спокойно отговори:

— Очаквах въпроса ви, Мартин. Ето отговора: през тези двадесет години почти никога не съм мислил за миналото; смятах го за мъртво. Но отскоро ме нападнаха спомените.

Замълча, свъсил вежди, сякаш подлагаше на най-строг съд съвестта си, и сподадено продължи:

— Нежелани, отвратителни спомени... Една натрапчива мисъл, която отнема спокойствието, толкова нужно сега на тялото ми, която прогонва съня... дълбока вътрешна тревога, трудно ми е да я определя. И всичко това поражда странно чувство, което не съм изпитвал досега: искам да умра в мир със себе си.

Мартин вече се проклинаше, че бе повел разговора в такава насока. Старецът бе прекалено склонен да разбужда призраци. Неговите думи сякаш ги бяха отприщили в неудържима вихрушка около тях и усещането беше толкова смущаващо, че Мартин с нищо не възрази на намека му за възможната близка кончина.

— Да умра в мир със себе си — повтори хер Вали с отчаяно самопрезрение. И додаде с още по-тих шепот, като че говореше на себе си: — Шест милиона евреи. Евреите, това е.

Погледна замислено гостенина си и продължи:

— Да, да умра в мир със себе си, такава е моето огромно желание, последното. А може би, без сам да знам, винаги съм го изпитвал. Този неясен, подсъзнателен стремеж, който някога ме подтикна да отхвърля смъртта. Защото не беше от страх, вие го знаете.

— Разбирам — отвърна глухо Мартин.

— Само че сега установявам колко трудно за изпълнение е това желание; поне що се отнася до мен. Душевното спокойствие, което смятах, че съм постигнал, ми изневерява всеки път, щом дъхът ми пресекне. И неволно се връщам към миналото.

— Да, разбирам ви — пак рече Мартин.

— А лек има — просветна хер Вали. — И от мен зависи да го използвам. За да намеря отново покой, достатъчно е малко усилие на волята. Падрето ми каза това и знам, има право.

— Падрето ли?

— Един свещеник, на когото съм доверил някои от страховете си... Не, не съм открил истинската си самоличност, но му разказах достатъчно, за да разбере терзанията ми. Знае, че съм бил важна личност в Третия райх... О, не съм се изповядвал, не мислете, че съм станал вярващ. Но почувствувах, че имам нужда не от църковна прошка, а от своеобразно човешко оневиняване, и той ме разбра, свободомислещ човек е. От мен очаква едно малко усилие на волята. А аз имам ли воля?

— Mein Fuhrer! — изумено прошепна Мартин. — Вие ли задавате такъв въпрос?

— Знам, знам — усмихна се тъжно хер Вали. — Но не съм сигурен дали ще имам смелост да направя усилието.

В този миг Мартин изведнъж прозря колко верни бяха догадките на Ева, че свещеникът ще иска от хер Вали да се предаде на човешкото

правосъдие. Божи човек задължително ще помисли за наказание, съответстващо на престъплението.

— Евреите — прошепна той уплашено.

— Да, евреите — повтори замислено хер Вали.

Припряно остави лулата и рязко се изправи. Приблужи се до парапета и се загледа в звездното небе. Когато отново седна, лицето му бе изтерзано. Явно, вътрешно се разкъсваше от съмнения.

— Пак ще помисля тази нощ — тихо каза той. — Падрето скоро ще дойде. Би трябвало да мога вече да отстъпя. Той има право, чувствам го. Единствено на такава цена ще намеря покой.

Сега искаше да остане сам. Мартин, който познаваше всяко негово изражение, го долови веднага и с готовност стана, още повече че и той беше много разстроен.

Но горе, в стаята си, не можа да се успокои. Разговорът им като че бе разлютил привиденията, които от години бродеха край него. Тъкмо се унесе и го връхлетя отблъскващият кошмар, все един и същ, в който безброй съсухрени пръсти се мъчеха да се мушнат под завивките, за да го разкъсат, а в ушите му безспир отекваше: „Шест милиона евреи, шест милиона евреи!“

Стресна се, потънал в зловонна пот, и се развика:

— Прощка, прошка, господи! Разкайвам се! Най-искрено се разкайвам. Изкупвам греховете си вече двадесет години. Но искам да направя нещо повече. И аз искам да се предам в ръцете на човешкото правосъдие, щом такава е цената за покоя на душата ми.

Сепна се и задържа дъха си, сякаш го изплаши ехото на собствените му думи. После пак високо изрече:

— Ще се предам на правосъдието.

Внезапното решение, което взе в такъв нервен пристъп, изглежда, го поуспокои. И той си помисли, че на следващия ден непременно трябва да сподели това с хер Вали. Сетне глътна двойна доза приспивателно и потъна в тежък сън.

Слънцето се бе издигнало вече високо, когато той се събуди с горчив вкус в устата и с натежала от снощните преживявания глава. Странна му се стори тишината, в която тънеше къщата в толкова късен час. Наостри уши и долови нечий шепот. Надигна се и видя, че под прозореца тихичко си говореха Педро и прислужникът индианец, като сочеха към стаята на Вали.

Педро бе помръкнал и напрегнат.

Не беше халюцинация. Предчувствайки беда, той веднага се облече. Когато се озова в градината, Ева тъкмо излизаше от стаята на мъжа си. Очите ѝ бяха зачервени. Стъпваше на пръсти и щом го забеляза, му направи знак да пази тишина.

— Изглежда, пристъпът отмина — рече тя. — Много се изплашихме през нощта, но сега спи. Нищо ли не чухте?

— Бях уморен. Дори не съм разбрал кога сте се прибрали. Трябваше да ме събудите.

— Какво можехте да направите? — отвърна грубо Ева. — Нужно му е спокойствие... За какво приказвахте снощи? — избухна тя.

Мартин наведе глава и не отговори. Помълча, сетне попита:

— Нова криза ли?

— По-дълга и по-тежка от предишните. Помислих, че идва краят... и бълнуваше. Все повтаряше: „Евреите, евреите“ и с такъв ужас викаше: „Не мога, не мога, падре, не искайте това!“

— Бог да се смили над нас — промълви Мартин. — Мога ли да помогна с нещо?

— С нищо, нали ви казах. За него е по-добре да не вижда никого... и най-малко вас.

Цяла сутрин Мартин броди по платото. Обядът премина в мрачно настроение. Ева, а сега и Педро го гледаха с упрек. Ала по-късно следобед тя сякаш се успокои и му се извини за държането си. Хер Вали бил вече по-добре, обясни тя, но смятала, че трябва още да полежи. Привечер обаче той се надигна. Мартин, който се щураше из градината, изведнъж го зърна да слиза по стълбите към двора. Ева се опита да го подкрепи, но той нежно я възпря. Пристъпяше без усилие. Не приличаше на човек, прекарал тежка криза.

Мартин се завтече към него и дори се изуми от добрия му вид. Лицето му изглеждаше отпочинало и излъчваше ведрост и достолепие. Заговори и гласът му прозвуча уверено:

— И този път се размина, Мартин. Струва ми се дори, че пристъпът беше благотворен. Чувствувам се бодър както никога досега.

Помоли Ева да си почине, докато дойде време за вечеря. Не бе спала цяла нощ. Тя не се съгласи, затова той меко, но категорично настоя:

— Върви, върви. Създадох ти толкова грижи... Но повече няма да имаш, да, няма — повтори той и с наслада вдъхна свежия вечерен въздух. — Отдавна не съм усещал такъв прилив на сила. Ще повървя малко, Мартин ще ме придружи.

Ева с нежелание се запъти към къщата. Хер Вали я проследи с поглед, изчака да влезе вътре и тогава заговори:

— Спечелих, Мартин!

Мартин трепна. В гласа на стареца се долавяше тържествуваща нотка.

— Спечелихте ли? Струва ми се, че се досещам...

— Последната битка — рече фюрерът. — Тежка беше, но излязох победител. Ах, защо съм чакал толкова дълго? Чувствувам се облекчен, освободен от натрапчивата мисъл. Ако има бог, вече съм готов да се изправя пред него, а най-доброто е, че ще умра в мир със себе си... Мартин, Мартин, трябва да направите като мен.

— Аз го направих — прошепна Мартин.

— Какво?

— Отдавна го премислям, Mein Fuhrer, и снощи реших да отстъпя.

— Отдавна ли?... И снощи, казвате... Вие сте много благороден от мен... Аз...

Замълча, поколеба се за миг, като че да отхвърли последното възражение, да надмогне и последната вътрешна съпротива, после твърдо заговори:

— Аз пък се претраших чак тази сутрин, на разсъмване, изглежда, ми е било нужно предупреждение от провидението. Едва след като усетих смъртта, направих своя избор. И тутакси се успокоих.

— И аз изпитах облекчение — промълви Мартин. — Не се живееше повече така... Шест милиона евреи!

Но хер Вали почти не го слушаше. Театрално махна с ръка към все още розовеещите от залеза върхове на планината и когато се обърна към приятеля си, погледът му сияеше с блясъка на победата.

— Евреите, това беше трудното... Но аз го преодолях. А и кой би могъл, би искал да таи омраза сред такава природа? Много дълго зрееше решението ми, но затова пък е окончателно. Изтръгнах всичката ненавист от сърцето си. Евреите, Борман, евреите! Простих им, на евреите!

[1] Голямо скалисто плато, една от трите географски области в страната. Б. пр. ↑

[2] Хер Вали е мой баща. Твой баща ли? (нем.) Б. пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.